

Latina pro historiky umění 5. lekce

1./ Test 1

2./ Dē Rōmulō et Remō (překladové cvičení)

3./ Nejčastější zkratky, jejich význam, používání a rozvedení. A.
Capelli, *Lexicon abbreviaturarum*

Latina pro historiky umění 1727a

Test 1

Přeložte z latiny do češtiny a určete mluvnické kategorie (pád, číslo a rod – všechny možnosti):

1/ **rōsam rubram**

červenou růží

ak. sg. f.

2/ **campanārum magnārum**

velkých zvonů

gen. pl. f.

3/ **episcopōs doctōs**

učené biskupy

ak. pl. m.

4/ **portīs altīs**

vysokým branám / o vysokých branách / s vysokými bránami

dat. / abl. pl. f.

5/ **sacella angusta**

úzké kaple / (vidím) úzké kaple / úzké kaple!

nom. / ak. / vok. pl. n.

Test 1

Přeložte z češtiny do latiny:

1/ **vynikajícím architektům** (dat. pl. m.)
architectīs splendidīs

2/ **útlého sloupu** (gen. sg. f.)
columnae tenerae

3/ (se) **slavnými malbami** (abl. pl. f.)
pictūrīs clārīs

*Přeložte z češtiny do latiny slovní spojení **svatý biskup** v:*

4/ abl. sg.
episcopō sanctō

*Přeložte z češtiny do latiny slovní spojení **bohatý básník** (Pozor na rod substantiva !) v:*

5/ ak. pl.
poetās opulentōs

Domácí příprava

Cvičení 4

Trophaeum Geminum, slavobrána, postavená olomouckými jezuiti v roce 1699 k oslavě podepsání Karlovičkého míru a uzavření sňatku mezi Josefem I. a Amálií Brunšvicko-Lüneburskou.

Z popisu části slavobrány:

- Vypište všechna substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace (ve slovníkovém tvaru).
- Přiraďte je k příslušným deklinačním vzorům.
- S pomocí slovníku a připojeného vyobrazení části slavobrány se pokuste o porozumění (překlad) textu.

In medio apertura erat, instar portae triumphalis; in cuius superliminari praefixa pendebant gemina scuta, totius Fabricae scopum explicantia. Alteri enim eorum inscriptum erat: *Augustae paci*; alteri: *Augusto Connubio*. Ad portae huius postes prominebat geminae columnae: quarum alteri ex parte Paci, frondibus atque fructibus olivarum intextae insistebat geniolus arcum atque sagittas diffringens.

Inscriptio: *Non plus Armorum*. Alteri ex parte Connubii frondibus atque floribus rosarum incinctae, alter geniolus, arcum atque sagittam intendens. Inscriptio: *Ultra Amorum*.

Domáci příprava - řešení

Cvičení 4

Trophaeum Geminum, slavobrána, postavená olomouckými jezuiti v roce 1699 k oslavě podepsání Karlovického míru a uzavření sňatku mezi Josefem I. a Amálií Brunšvicko-Lüneburskou.

Z popisu části slavobrány:

- Vypište všechna substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace (ve slovníkovém tvaru).
- Přiřaďte je k příslušným deklinačním vzorům.
- S pomocí slovníku a připojeného vyobrazení části slavobrány se pokuste o porozumění (překlad) textu.

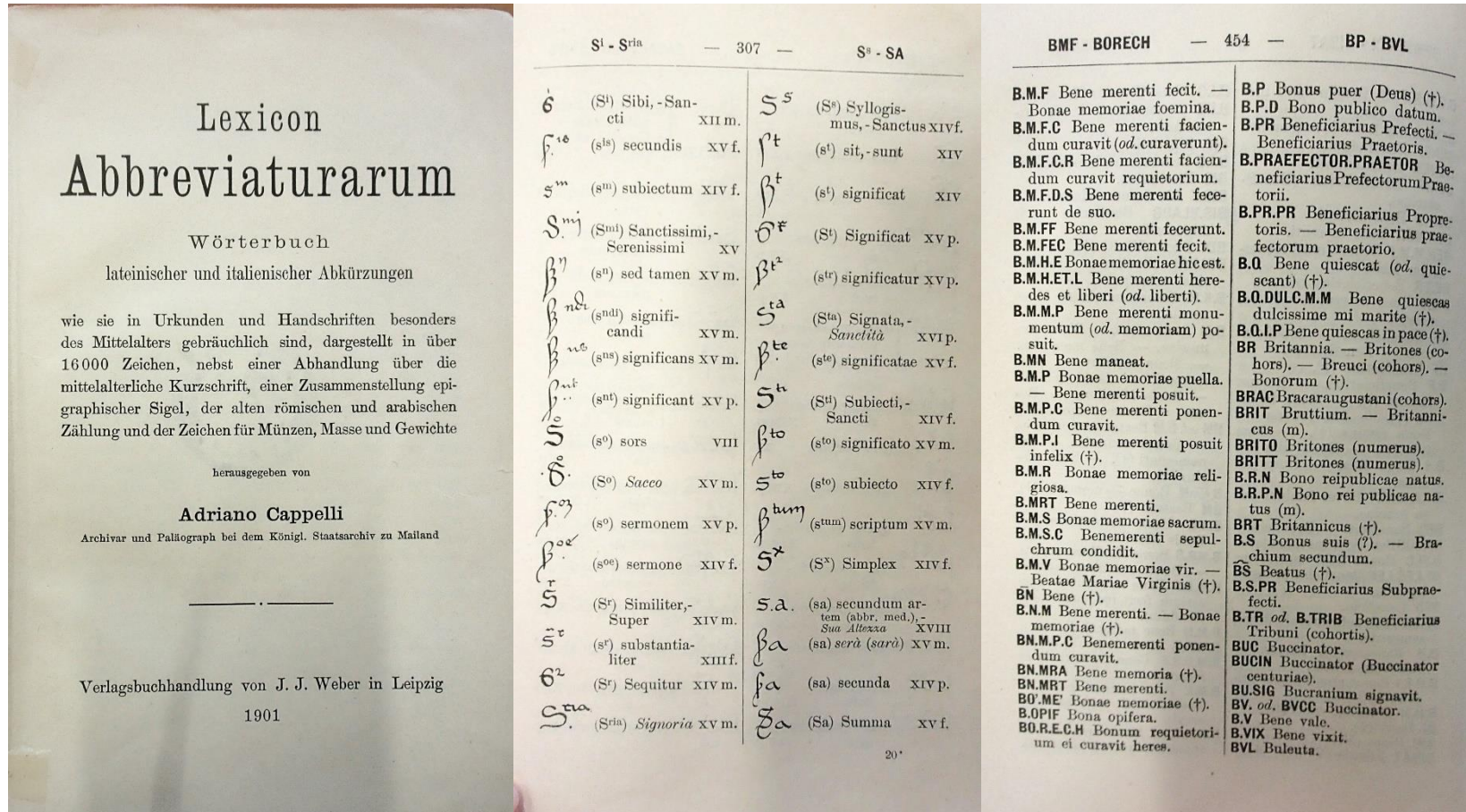
In **medio apertura** erat, instar **portae** triumphalis; in cuius superliminari praefixa pendebant **gemina scuta**, totius **Fabricae scopum** explicantia. Alteri enim eorum inscriptum erat: **Augustae paci**; alteri: **Augusto Connubio**. Ad **portae** huius postes prominebat **geminae columnae**: quarum alteri ex parte Paci, frondibus atque fructibus **olivarum** intextae insistebat **geniolus** arcum atque **sagittas** diffringens.

Inscriptio: *Non plus **Armorum***. Alteri ex parte **Connubii** frondibus atque floribus **rosarum** incinctae, alter **geniolus**, arcum atque **sagittam** intendens. Inscriptio: *Ultra **Amorum***.

a. + b.) **medium**, iī, n. *střed*, vzor sacellum; **apertūra**, ae, f. *otvor*, vzor stātua; **porta**, ae, f. *brána*, vzor stātua; **geminus**, a, um, *zdvojený*; **scūtum**, ī, n. *štít*, vzor sacellum; **fabrica**, ae, f. *stavba*, vzor stātua; **scopus**, ī, m. *cíl*, vzor architectus; **augustus**, a, um *vznešený*; **conubium**, iī, n. *sňatek*, vzor sacellum; **columna**, ae, f. *sloup*, vzor stātua; **olīva**, ae, f. *oliva*, vzor stātua; **geniolus**, ī, m. *amorek*, *putto*, vzor architectus; **sagitta**, ae, f. *šíp*, vzor stātua; **arma**, ōrum, n. *válka*, vzor sacellum; **rosa**, ae, f. *růže*, vzor stātua;

Překlad: Uprostřed byl otvor na způsob triumfálního oblouku, v jehož záklenku byly připevněny a zavěšeny dva štíty vysvětlující hlavní myšlenku celé stavby. Na jednom z nich bylo napsáno: *Slavnému Míru*; na druhém *Slavnému Sňatku*. Po stranách vstupu byly dva sloupy. Sloup na straně Míru byl ovinut listy a plody olivy a na jeho vrcholu stál putto lámající na kousky luk a šípy. Nápis: *Dost válek*. Na druhém sloupu, který stál na straně Sňatku a byl obtočen listy a květy růže, byl druhý putto vkládající šíp do luku. Nápis: *Víc lásky*.

Adrianno Capelli, *Lexicon abbreviaturarum* – Slovník latinských zkratek

Adriano Capelli, *Lexicon abbreviaturarum*, Leipzig 1901. (MZK, Studovna HST, studovna RkST, FF archivnictví)

-Obsáhlý slovník zkratek, zachycující jejich rukopisnou i epigrafickou podobu spolu s rozvedením různých významů a použitím jednotlivých zkratek.

Italské vydání slovníku je dostupné na:

<http://www.hist.msu.ru/Departments/Medieval/Cappelli/index.html>

Vydání z roku 1928 ke stažení na: <https://archive.org/details/LexiconAbbreviaturarum>

Výběr často používaných zkratek také Jaroslav Herout, *Slabikář návštěvníků památek*, Praha 2001, nebo Jiří Roháček, *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007. Dostupné na: http://ff.ujep.cz/files/cd/studijni_materialy/methodica/2_epigrafika.pdf

Nejčastější zkratky, jejich význam, používání a rozvedení.

IHS	Ihesus / Iesus hominum salvator– <i>Ježíš / Ježíš spasitel lidstva</i>
INRI	Iesus Nasareus Rex Iudeorum– <i>Ježíš Nazaretský, král židovský</i>
O. M. D. G.	Omnia ad maiorem Dei Gloriam – <i>Vše k větší slávě Boží</i>
(A). M. D. G.	(Ad) maiorem Dei Gloriam – <i>K větší slávě Boží – devíza jezuitského řádu</i>
L. B.	Liber Baro– <i>svobodný pán</i>
S. R. I. (E.)	Serenissimus, Reverendissimus, Illustrissimus (Excelsissimus)– <i>nejjasnější, nejdůstojnější a nejvznešenější (koncovka issimus, a, um vyjadřuje superlativ)</i>
OO. SS.	Omnes Sancti – <i>všichni svatí</i>
B.	Beatus – <i>blahoslavený</i>
S.	Sanctus– <i>svatý</i>
M.	Martyr– <i>mučedník</i> / Mater – <i>matka</i> - před jménem řeholnic
B. V. M.	Beata Virgo Maria– <i>Panna Marie</i>
A.	Abbas– <i>opat</i>
A. D.	Anno Domini– <i>Léta Páně / roku</i>
D.	Dominus / Deus – <i>pán / Bůh</i>
N. B.	Nota bene– <i>povšimni si, nepřehlédni</i>

Nejčastější zkratky, jejich význam, používání a rozvedení.

D. O. M.	Deo Optimo Maximo – <i>Bobu nejlepšímu, nejvyššímu</i> – v začátcích náhrobních nápisů
Exc., exud.	Excudit – <i>vytiskl</i>
Fr.	Frater – <i>bratr</i> - před jménem člena duchovního řádu
O. S. B.	Ordo sancti Benedicti – <i>řád. sv. Benedikta</i>
P.	Pater – <i>otec</i> - před jménem člena duchovního řádu
Pinx.	Pinxit- <i>namaloval</i>
Ren.	Renovatum- <i>obnoveno</i>
R. I. P.	Requiescat in pace- <i>Odpočívej v pokoji</i>
S. J.	Societas Jesu- <i>Tovaryšstvo Ježíšovo</i>
D. D.	donavit et dedicavit – <i>věnoval a daroval</i>
AA. LL. MM.	magistri atrium liberalium- <i>mistři svobodných umění</i>
Inv. et pinx.	Invenit et pinxit – <i>navrhl a namaloval</i>
del., delin.	delineavit – <i>nakreslil</i>
sc. / sculp.	sculpsit- <i>vyryl vytesal</i>
L. S.	Locus sigili – <i>místo pečeti, pro pečeť</i>
P. T.	Pleno titulo – <i>plným titulem</i>
o. c.	Opere citato- <i>v uvedeném díle</i>

Dē Rōmulō et Remō

(překladové cvičení)

Rōmulus et Remus sunt filiī Martis et Rhēae Silviae, Numitōris rēgis filiae. Inter pāstōrēs educantur, rōbore corporis et virtūte aliōs superant. Adulēscentēs avum liberant et in monte Palātīnō novam urbem condunt. Dē nōmine novae urbis magna contentiō inter frātrēs erumpit, in quā Remus occīditur. Rōmulus ex suō nōmine urbem Rōmam appellat. Rōmulus ad Palātium addit montem Capitōlinum et Caelium, aliī rēgēs addunt urbī collem Quirinālem et Vīminālem, montem Esquilīnum et Aventīnum. Rōma paulātīm crēscit et caput antīquī orbis terrārum ēvādit.

O Romulovi a Removi

Romulus a Remus byli synové boha Marta a vestálky Rhey Silvie, dcery krále Numitora. Byli vychováni mezi pastýři. Silou i ctností vynikali nad všechny ostatní. Chlapci osvobodili dědečka, krále Numitora a na pahorku Palatinu založili nové město. O jméno nového města se mezi bratry rozhořel velký spor, v němž byl Remus zavražděn. Romulus podle svého jména nazval město Římem. Romulus k Palatinu přidal pahorek Kapitol a Caelius, další králové přidali k městu pahorky Kvirinál a Viminal, horu Esquilin a Aventin. Řím se zakrátko rozrostl tak, že se stal hlavním městem celého antického světa.

Domácí příprava

Cvičení 5

Protivanov (okres Prostějov)- Velký zvon zavěšený ve věži (ze zvonu zničeného požárem) přelil r. 1772 Jan Adam Henckelmann.

a.) Rozved'te zkratky v příslušném pádu, řid'te se pádem substantiva **Leopoldus**:

EXCELL() ET ILLVS() D() D()
LEOPOLDVS·S() R() I() COMES A
DIETTRICHSTEIN IN HONOREM BEATAE / VIRGINIS MARIAE
EX AERE PRIORIS PER INCENDIVM AN:() 1771 RESOLVTAE
PROPRIIS SVMP'TIBVS / 5 CENT(ORUM) FIERI FECIT.

b.) Vypiš'te všechna substantiva a adjektiva 1. a 2. deklinace a urč'te mluvnické kategorie:

c) Přelož'te nápis nebo se pokuste porozumět jeho obsahu:

